

УДК 330.1

О.А. Хлистун, викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, Україна

**ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ****О.А. Хлистун**, преподаватель

Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины, г. Умань, Украина

**ФОРМИРОВАНИЕ СОДЕРЖАНИЯ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ СФЕРЫ****Olha Khlystun**, teacher

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine

**FORMATION OF CONTENT OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY
OF ENTERPRISES IN AGRICULTURAL AND FOOD SECTOR**

Досліджено питання щодо формування змісту фінансово-економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери.

Ключові слова: функція безпеки, фінансово-економічна безпека підприємств агропродовольчої сфери, оптимізація фінансових потоків.

Исследованы вопросы формирования содержания финансово-экономической безопасности предприятий агропродовольственной сферы.

Ключевые слова: функция безопасности, финансово-экономическая безопасность предприятий агропродовольственной сферы, оптимизация финансовых потоков.

The problem of the content in relation to the financial and economic security agricultural and food sector.

Key words: safety function, financial and economic security of agricultural and food sector, optimization of financial flows.

Постановка проблеми. Забезпечення плідних економічних відносин між всіма суб'єктами агропродовольчої сфери в умовах трансформації національної економіки та переходу аграрного виробництва на інноваційну модель розвитку вимагає оптимальних та дієвих зовнішніх та внутрішніх механізмів фінансово-економічної безпеки як на рівні підгалузей, так і на рівні підприємств агропродовольчої сфери. Результативна організація системи фінансово-економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери ґрунтується на ефективних важелях управління фінансовими та ресурсними потоками, яким належить вагоме місце у вирішенні питань фінансової стійкості, фінансового забезпечення сталого розвитку та мінімізації ризиків фінансової діяльності тощо. Крім цього, формування фінансової складової економічної безпеки підприємств – це не лише інструмент мобілізації фінансових ресурсів, що віддзеркалює основні принципи фінансової політики підприємства, можливості реалізації його економічного потенціалу та нарощення ринкової вартості бізнесу тощо.

Серед функціональних складових економічної безпеки підприємства фінансова складова, що характеризує стан захищеності фінансових інтересів підприємства у процесі їх реалізації, є ключовою, оскільки пріоритетні фінансові інтереси власників бізнесу пов'язані з економічним простором їх реалізації, а в системі економічних інтересів підприємства вони є домінантами, від успішності реалізації яких залежить ефективність розвитку всього підприємства. Жорсткі умови ринкового простору лише посилили роль фінансової складової в системі економічної безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням цієї теми займалися такі відомі вчені-економісти: І. Хома, М. Дем'яненко, К. Горячева, З. Варналій, В. Сенчагов, М. Єрмошенко, Л. Абалкін, С. Шкарлет, І. Бланк, О. Чирва, О. Митяй, І. Гришова, Т. Шабатура, І. Крюкова [1–16].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи складні умови функціонування підприємств агропродовольчої сфери та перехідні етапи вітчизняної економіки, актуалізується проблема формування дієвих механізмів забезпе-

чення фінансової стійкості, забезпечення виконання стратегічних завдань фінансового розвитку та реалізації економічного потенціалу з метою попередження та мінімізації кризових ситуацій, що можуть заперечити сталий розвиток та нарощення ринкової вартості бізнесу в майбутньому.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є виділення концепцій і підходів щодо формування змісту фінансово-економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери.

Виклад основного матеріалу. Саме фінансово-економічна безпека підприємства, як комплексна система упорядкованих відносин, покликана виконувати складні функції регулювання механізмів формування капіталу підприємства та ефективного його інвестування в активи за видами діяльності, досягнення стратегічних цільових фінансових показників розвитку за мінімального рівня ризиків комерційної та фінансової діяльності, з метою довгострокового безкризового розвитку, урахування специфіки та галузевих особливостей, сталого нарощення ринкової вартості бізнесу в майбутньому. Функція безпеки чи захищеності є необхідною умовою діяльності підприємств агропродовольчої сфери з огляду на те змістовне навантаження та сутнісні характеристики, що вона має реалізувати, та ті непереборні перешкоди, що відчують суб'єкти аграрної сфери у кризових умовах розвитку національної економіки.

На думку відомих вітчизняних економістів, фінансова-економічна безпека підприємств є широкою та багатоаспектною економічною категорією, яка віддзеркалює певні економічні відносини щодо формування та спрямування фінансових потоків держави, суб'єктів господарювання різних галузей, домашніх господарств та інших суб'єктів агропродовольчої сфери та характеризується складністю розуміння внаслідок динамічності трансформацій, широким колом важелів та чинників управління, великою кількістю методологічних підходів до розкриття її змісту та економічної суті.

Детальна науково-прикладна увага до економічного сегмента категорії «безпека» гарантує збереження державної незалежності, зумовлює стратегію поступального економічного розвитку як на внутрішньодержавному, так і на міждержавному рівні, забезпечує реалізацію всього комплексу національних економічних інтересів і є матеріальною основою життєдіяльності людини, суб'єктів підприємницької діяльності, суспільства і держави [6].

Всі завдання, що покладаються на фінансово-економічну безпеку підприємств агропродовольчої сфери, тісно взаємопов'язані та визначають функціональне навантаження, що притаманне зазначеній системі, але не повною мірою розкривають її економічну сутність та зміст, що потребує також монографічного дослідження. Незважаючи на підвищення уваги науковців до проблем формування фінансово-економічної безпеки, процеси захисту інтересів суб'єктів господарювання, зокрема у фінансовій сфері, залишаються стихійними та малокерованими, тому в сучасній науковій літературі все ще є необхідність узагальнення та систематизації основних характеристик розуміння цієї економічної категорії внаслідок широкого діапазону трактувань та методичних підходів. Забезпечення високої динамічної конкурентоспроможності підприємства потребує вдосконалення категорійного апарату, методичного базису оцінки рівня безпеки та ефективності політики її зміцнення, обґрунтування стратегічних пріоритетів та заходів у межах організаційно-економічного механізму гарантування фінансово-економічної безпеки з урахуванням особливостей фінансово-господарської діяльності та сучасного стану розвитку економіко-правового середовища [8].

Серед науковців, що досліджували сутність та зміст фінансово-економічної безпеки, виокремились такі основні напрями досліджень, які віддзеркалюють еволюцію та наукове розуміння дефініції:

- Розуміння фінансово-економічної безпеки як об'єкта управління ризик-менеджменту та ототожнення із поняттям фінансової захищеності.

- Розуміння фінансово-економічної безпеки як об'єкта управління у складі економічної безпеки на макро- та мікрорівнях.
- Розуміння фінансово-економічної безпеки як інструменту системи моніторингу.
- Розуміння фінансово-економічної безпеки як об'єкта управління логістичних систем.
- Розуміння фінансово-економічної безпеки як системи управління фінансовими ресурсами.
- Розуміння системи фінансово-економічної безпеки в контексті оптимізації фінансових потоків.

Широке розмаїття думок та визначень науковців пов'язане також із цільовими завданнями та стратегіями їх досягнення у процесі функціонування підприємств агропродовольчої сфери та пошуку механізмів захищеності від негативних наслідків та факторів зовнішнього середовища. Фінансово-економічна безпека підприємств агропродовольчої сфери характеризується високою динамікою змін під впливом факторів і ризиків, що потребують оптимізації фінансових потоків та управління.

Наявність усіх наявних теоретико-методологічних та прикладних засад діагностики фінансово-економічної діяльності підприємств, зокрема, характеризується значною різноманітністю нормативного, методичного, інформаційного забезпечення і процесуального виконання, що визначає певні розбіжності між відомими методами діагностики і, відповідно, не забезпечує їх універсальність [4]. Тому найбільшу увагу та підвищену зацікавленість до фінансово-економічної безпеки підприємства власники бізнесу приділяють з розвитком ризик-менеджменту, в той час, коли змінюється філософія бізнесу та йде активний пошук за допомогою узагальнення внутрішніх механізмів нейтралізації ризиків підприємств (табл.).

Таблиця

Еволюція та зміст концептуальних підходів до обґрунтування суті поняття «фінансово-економічна безпека підприємства» як економічної категорії

Теоретичні підходи	Характеристика підходів	Період дослідження, автори
1	2	3
Концепція ризик-менеджменту	Фінансово-економічна безпека підприємства ототожнювалася з управлінням ризиками діяльності, оцінкою їх ймовірності та обґрунтуванням внутрішніх механізмів їх нейтралізації	60–80-і рр. XX ст., Дж. Стігліц, І. Хома
Ресурсна концепція	Фінансово-економічна безпека підприємства розглядалася з огляду не на захищеність майна, а на максимально ефективне використання його ресурсного забезпечення	80–90-і рр. XX ст., М. Дем'яненко, К. Горячева
Підхід до посилення безпеки підприємницької діяльності в умовах ринкової трансформації економіки та становлення підприємницького сектору	У складних економіко-правових умовах обґрунтовувалася доцільність посилення фінансово-економічної безпеки підприємницької діяльності як складової господарської діяльності підприємства	90-і рр. XX ст., З. Варналій, В. Сенчагов, М. Єрмошенко, Л. Абалкін, С. Шкарлет
Усталений ресурсно-функціональний підхід (характерний для сучасної зарубіжної та вітчизняної літератури з проблем безпеки)	Безпека підприємства визначається рівнем забезпеченості його функціональних складових (фінансової, соціальної, інформаційної, техніко-технологічної, екологічної, політико-правової, силової, продуктової тощо)	90-і рр. XX ст., С. Покропивний, В. Геєць, М. Дем'яненко, В. Андрійчук, В. Кужель

Закінчення табл.

1	2	3
Системний підхід, який ґрунтується на захищеності від ризиків, ефективності функціонування, здатності до розвитку і взаємозв'язках безпеки, життєвого циклу функціонування підприємства	Фінансово-економічна безпека підприємства характеризує протягом періоду його життєвого циклу: виконання місії та досягнення цілей підприємства; доступ до ринків та ресурсів; належну фінансово-економічну ефективність діяльності; здатність до розвитку; захищеність від внутрішніх та зовнішніх загроз	XXI ст., І. Бланк, О. Чирва, О. Митяй
Логістичний підхід	Досліджує фінансово-економічну безпеку у процесі руху всіх економічних ресурсів підприємства	XXI ст., І. Савенко, В. Немченко
Моніторинговий підхід	Розуміння фінансово-економічної безпеки як інструменту системи моніторингу	XXI ст., С. Філіппова, А. Балан
Потоковий підхід	Досліджує фінансово-економічну безпеку підприємства в контексті оптимізації внутрішніх та зовнішніх фінансових потоків у часі та за обсягами.	XXI ст., Г. Азаренкова, І. Гришова, Т. Шабатура, І. Крюкова

Джерело: складено автором за [1–10].

Управління фінансово-економічною безпекою підприємства в контексті ризик-менеджменту в сучасних умовах функціонування підприємств агропродовольчої сфери набуло більш поглибленого розуміння, зокрема економічний акцент було переведено зі стратегії мінімізації ризиків комерційної та фінансової діяльності у бік досягнення фінансової стабільності та захищеності всіх видів діяльності у довгостроковому періоді за певного рівня комерційних та фінансових ризиків. Проблемою фінансової захищеності суб'єктів господарювання опікувалась І.Б. Хома, що визначила економічну захищеність як незалежну категорію, яка формується внаслідок цілеспрямованого виокремлення та локалізованого оцінювання окремих складових фінансово-економічної безпеки, які системно відповідають за захист якості перебігу основних видів діяльності підприємства [3]. Це дало можливість не лише ідентифікувати ризики, а й за допомогою діагностики показників кількісного виміру її рівня у розрізі окремих складових (інвестиційної, інноваційної, фінансово-кредитної соціальної) охарактеризувати стан фінансової захищеності підприємств, з урахуванням його потенціалу протидіяти ефектам впливу дестабілізуючих факторів зовнішнього середовища на результати фінансово-економічної діяльності та визначати приховані елементи «тіньової» діяльності з визначенням істинних видів економічних злочинів.

З урахуванням специфіки аграрного виробництва та особливостей функціонування підприємств агропродовольчої сфери система фінансово-економічної безпеки повинна включати: діагностику банкрутства, моніторинг фінансово-економічної стійкості, ідентифікацію та запобігання ризиків, оцінювання конкурентоспроможності та ефективності реалізації економічного потенціалу, інноваційного розвитку, ринкової вартості майна, зокрема діагностику латентної вартості підприємства як критерію ефективності управління, антикризового управління, якості підприємницької діяльності як комплексно, так і в системі процесно-структурованого менеджменту, та діагностику логістичних систем управління [3].

На думку прихильників *ресурсного підходу*, підприємства агропродовольчої сфери у змозі забезпечити фінансову захищеність через максимально ефективне використання фінансових ресурсів та реалізацію економічного потенціалу. В цьому контексті заслуговує на увагу трактування фінансової безпеки підприємства К.С. Горячевої, яка визначає її як такий фінансовий стан, що характеризується, по-перше, збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, які використовуються

підприємством; по-друге, стійкістю до зовнішніх та внутрішніх загроз; по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечити реалізацію його фінансових інтересів, цілей і завдань та достатніми обсягами фінансових ресурсів; по-четверте, забезпечувати розвиток всієї фінансової системи. Спираючись на теоретичні засади кругообороту вартості капіталу та концепції оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації ризиків та формування структури активів підприємства, максимально адаптується механізм управління фінансовими ризиками підприємств та визначаються антикризові стратегії розвитку. Проте, як наголошує В.В. Кужель [15], здійснення інших складових фінансово-економічної безпеки залишається осторонь соціального розвитку агропродовольчої сфери, питанням якості та конкурентоспроможності продукції товаровиробників не приділяється належної уваги, що у свою чергу демаскує проблеми продовольчої безпеки на рівні галузі та країни.

Більш вузько трактує фінансово-економічну безпеку *моніторинговий підхід*, що вказує лише на інструмент системи моніторингу або об'єкт цієї системи.

Дійсно, за допомогою встановлення точкового контролю забезпечується своєчасна нейтралізація взаємозалежності суперечливих ефектів із упорядкованістю забезпечення фінансового захисту. Проте локалізація конфлікту або ризику в певному місці його виникнення не приводить до вирішення проблеми, натомість забезпечення очікуваного рівня фінансово-економічної безпеки в заданих межах визначає можливості підприємства завоювати лідерську позицію та втримати свою частку ринку, здійснити зростання ринкової вартості активів підприємства, дістати конкурентні переваги, підвищити конкурентоспроможність продукції на світових ринках тощо. Тому, на нашу думку, представляти фінансову безпеку у межах ресурсного потенціалу та у межах локального конфлікту є недостатнім з позиції захищеності окремих видів діяльності (інвестиційної, соціальної, інноваційної тощо).

Ресурсно-функціональний підхід визначає фінансово-економічну безпеку через використання основних структурних ознак підприємств агропродовольчої сфери, якості яких вимірюються інтегрованим показником, що синхронно відбиває рівень фінансової захищеності і стійкості, ліквідності, конкурентоспроможності, фінансової незалежності та ділової активності суб'єкта господарювання, засвідчуючи стан його сталості, ефективності комерційної діяльності, гнучкості та позиції на ринку, фінансової надійності, дієздатності, що коригується багатобічними видами фінансових ризиків та інших небезпек. Саме прихильники цього підходу наголошують на необхідності формувати фінансово-економічну безпеку за пріоритетними функціональними напрямками підприємств агропродовольчої сфери. Проте, на наш погляд, такий підхід теж має свої недоліки. У зарубіжній літературі діяльність підприємства нерідко репрезентують у вигляді ланцюга послідовних управлінських рішень та сукупності матеріальних і фінансових потоків, що знаходяться у русі. Також доведено, що в ланцюгу є лише одне найбільш уразливе місце, що спричиняє порушення захисту, яке, на наш погляд, є дуже слушним. У такому випадку реалізація дій фінансово-економічної безпеки пов'язана з точковими впливами та реагує після настання негативних фінансових наслідків, замість того, щоб опікуватись ймовірними очікуваними ризиками, та не є системною, тобто не забезпечує захист одночасно на всіх напрямках діяльності підприємств агропродовольчої сфери. Це тим більш справедливо для вітчизняних підприємств агропродовольчої сфери в умовах хронічного дефіциту фінансових ресурсів, що не дає можливості формувати на підприємствах резервні страхові фонди або забезпечити зовнішнє страхування комерційних та фінансових ризиків внаслідок відсутності страхових інструментів та знаходження вітчизняного аграрного страхового ринку в стані зародження.

Унаслідок своєї певної наукової вразливості ресурсно-функціональний підхід з часом набуває ознак системності та комплексності у наукових працях І.О. Бланка,

О.Г. Чирви, О.В. Митяй та ін. [1–16]. Ґрунтовну роль фінансової складової в загальній системі економічного захисту підприємств встановлюють такі стрижневі положення: фінансова діяльність забезпечує формування ресурсного потенціалу з метою реалізації економічної стратегії підприємств у довгостроковому періоді; управлінські рішення у сфері фінансової та інвестиційно-інноваційної діяльності характеризуються стабільністю та відіграють домінуючу роль у забезпеченні сталості економічного розвитку підприємства загалом; фінансові ризики за своїми негативними наслідками належать до категорії найнебезпечніших. О.В. Митяй пропонує розглядати фінансово-економічну безпеку як систему методів та принципів антикризового управління, що охоплює всі напрямки діяльності підприємств агропродовольчої сфери та забезпечує концентрацію контрольних дій та своєчасне виявлення резервів підвищення ефективності пріоритетних напрямів фінансової діяльності [13]. Слід зауважити, що антикризовому управлінню передують діагностика та оцінювання фінансового стану підприємства, ідентифікація ризиків, аналіз відхилень від цільових показників та масштабів кризових процесів на підприємстві тощо. На нашу думку, такий підхід є дещо вузьким, тому що не має стратегічного та превентивного спрямування, тобто не повною мірою забезпечує захист інтересів власників бізнесу в довгостроковому періоді. О.Г. Чирва розглядає фінансово-економічну безпеку підприємств агропродовольчої сфери в аспекті підвищення їх конкурентоспроможності на внутрішніх та зовнішніх ринках, що безпосередньо впливає на показники фінансово-економічної діяльності та ділової активності підприємств та визначає потенціал розвитку галузі взагалі [16]. На думку автора, механізм антикризового управління підприємства пов'язаний із кон'юктурою коливань фінансових та інших ринків. Так, цільових значень показників конкурентоспроможності підприємств агропродовольчої сфери можна досягти за умови фінансової стабільності та достатнього фінансового забезпечення. Слід зауважити, що дійсно деякі економічні показники, що віддзеркалюють результати фінансової діяльності, застосовуються у процесі оцінювання конкурентоспроможності підприємств агропродовольчої сфери, однак досягнення конкурентоспроможності в довгостроковому періоді є складним завданням через трансформаційні процеси вітчизняної аграрної економіки, до того ж поняття конкурентоспроможності характеризується інтегрованим та комплексним показником, фактори формування якого знаходяться під впливом динамічних ринкових тенденцій, однак не гарантують мінімізації ризиків та захищеності підприємства в довгостроковому періоді.

Фундатор системного підходу І.О. Бланк [1, с. 17] зазначає, що фінансова безпека підприємства – це кількісно та якісно детермінований рівень його фінансового стану, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього й внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії та створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному й перспективному періодах.

Отже, узагальнення класичних наукових підходів до визначення функціональних складових фінансово-економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери в умовах кризової трансформації вітчизняної економіки вимагає також поліпшення її декомпозиції, зокрема, інноваційної та інвестиційної складових, а також подальшого виокремлення сучасних функціональних підскладових. Причому в умовах переходу національної економіки на інноваційну модель розвитку в стратегічному вимірі різні функціональні особливості діяльності підприємств агропродовольчої сфери можуть вимагати більш ґрунтовного дослідження певної підскладової фінансово-економічної безпеки, ніж деяких базових її функціональних складових, зокрема інноваційної чи інформаційної складової, що певним чином формує ринкову вартість бізнес-суб'єкта. Так, С.М. Шкарлет визначає фінансово-

економічну безпеку як «безперервний динамічний процес: по-перше, діагностики й оцінки фінансово-економічних, операційних, техніко-технологічних, ресурсних, маркетингових, інноваційних, організаційних, функціональних, юридичних, структурних та управлінських критеріїв, метою якого є завчасна ідентифікація джерел виникнення, видів і стадій розвитку небезпечних (кризових) для діяльності підприємства проявів; по-друге, своєчасного застосування релевантного каталогу антикризових (стабілізаційних) заходів нейтралізації внутрішніх і зовнішніх факторів (або упередження, захист та протидія їх впливам); по-третє, формування системи рекомендацій і заходів щодо створення конкурентної переваги і забезпечення розвитку підприємства на усіх етапах його життєвого та операційного циклів» [5]. Саме таке визначення дозволяє з'ясувати відносини та структурні елементи, сутність, проблемні акценти і функціональну семантику системної категорії фінансово-економічної безпеки в контексті інноваційного розвитку підприємств агропродовольчої сфери, а також дозволяє поглибити і визначити дієві механізми комплексного впливу щодо процесів формування системи фінансово-економічної безпеки підприємств на підґрунті ведення перманентного інноваційного пошуку з метою реалізації внутрішнього латентного потенціалу, генерувати та впроваджувати стратегічно спрямовані управлінські рішення та створювати конкурентні переваги в сучасних умовах функціонування підприємств. Подібний підхід дозволяє встановити присутність щільного структурно-еволюційного взаємозв'язку між категоріями «інноваційний розвиток», «фінансова архітектура» та «фінансово-економічна безпека» (рис.), що і стало методологічним каркасом для обґрунтування концепції формування та реалізації системи фінансово-економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери в умовах переходу до інноваційної моделі розвитку.

Виходячи з дослідження теоретичного базису фінансово-економічної безпеки можна виокремити два концептуальні напрями щодо її морфологічного трактування, зокрема: статичний, що розглядає фінансово-економічну безпеку як стан, і потоковий, що отримав широке розповсюдження в сучасній теорії та практиці при прогнозуванні ризиків інвестиційної та фінансової діяльності і розглядає фінансово-економічну безпеку як системні відносини, що мають чітко виражений стратегічний напрям. Саме останній концептуальний напрямок, на думку багатьох науковців, закладено в основу наукових досліджень і сучасного уявлення про категорію безпеки в усіх варіантах її прояву, відповідно до якого «безпека» уявляється як об'єктивна дійсність суб'єкта у певних умовах, що ґрунтується на активній взаємодії цього суб'єкта та умов його існування, якими він опанував у процесі власної самореалізації і здатен контролювати [5].

Прихильники потокового підходу І.О. Крюкова, Т.С. Шабатура зазначають, що саме визначення фінансово-економічної безпеки з погляду процесів оптимізації фінансових потоків віддзеркалює фактори часу, доходності та ризику, що є чинниками найбільшого впливу на фінансову діяльність підприємств агропродовольчої сфери та підґрунтям стійкої фінансової архітектури галузі. Так, І.О. Крюкова вказує, що у призмі поточкових концепцій управління, фінансова архітектура агропродовольчої сфери – це сукупність принципів, інструментів та методів інвестиційного забезпечення, форм організації формування, розміщення в активах та використання операційних, інвестиційних та фінансових потоків, що забезпечують фінансово-економічну безпеку, зростання ринкової вартості бізнесу та ефективне функціонування підприємств у довгостроковому періоді.

Фінансова архітектура підприємства, побудована на засадах поточкових концепцій, характеризує господарську діяльність з позицій основних бізнес-процесів та системи їх фінансового забезпечення. Рекомендовано включити до складу фінансової архітектури інноваційного розвитку підприємств агропродовольчої сфери такий набір предметних елементів: механізм управління фінансовим потоками підприємства; система організаційно-економічного забезпечення процесу впровадження інновацій; механізм забезпе-

чення фінансової безпеки інноваційного розвитку; механізм інноваційного розвитку підприємства; стратегія інноваційного розвитку суб'єкта господарювання.

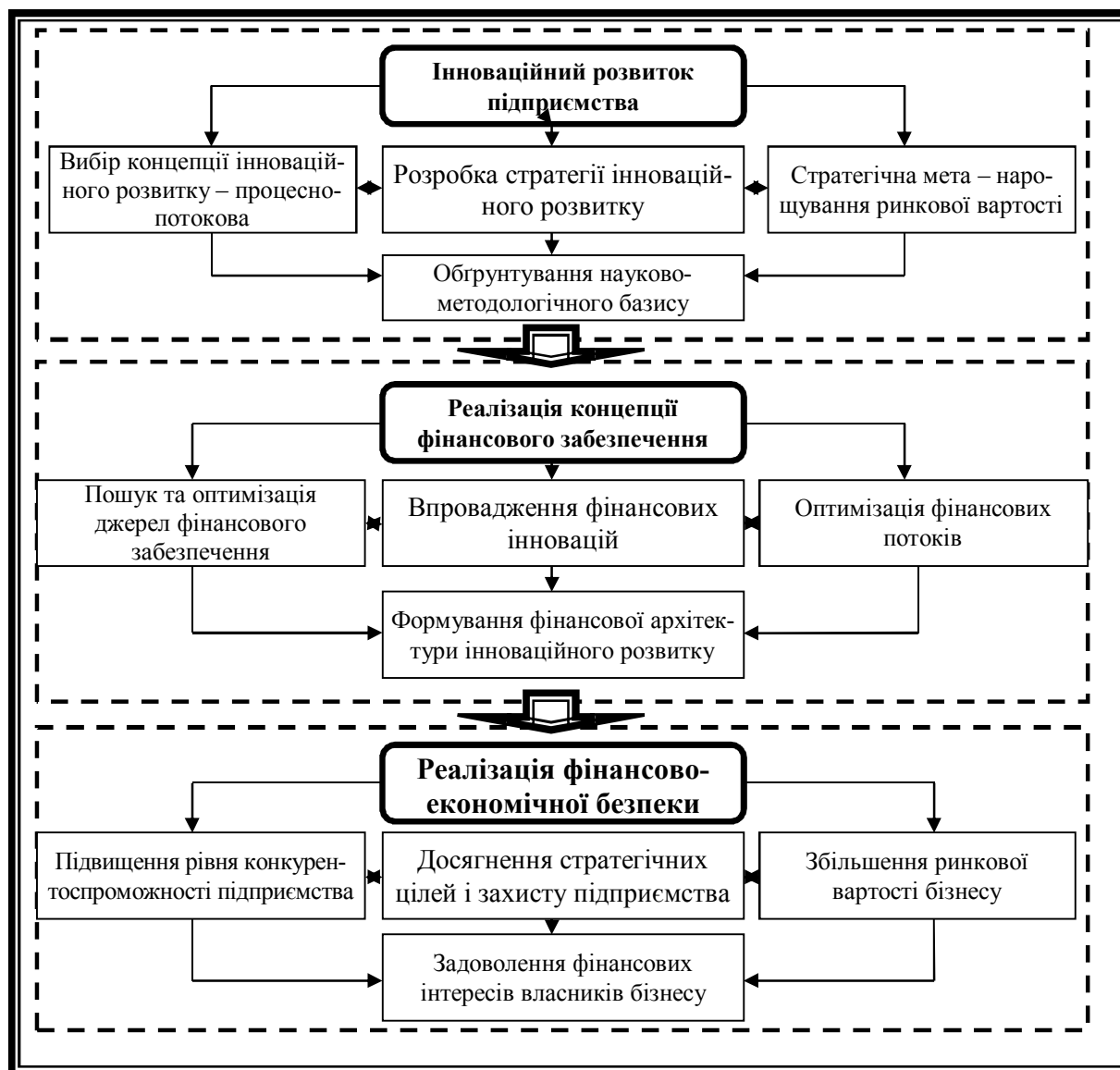

Рис. Схема концепції формування та реалізації системи фінансово-економічної безпеки інноваційного розвитку підприємств агропродовольчої сфери

Висновки і пропозиції. Започатковані економічні перетворення в контексті міжнародних відносин, рівень соціально-економічного забезпечення та фінансової спроможності країни свідчать на користь когнітивних процесів у всіх галузях народного господарства, але найбільш глибокі фінансові потрясіння відчуває агропродовольча сфера. Фінансова неспроможність суб'єктів господарювання, «деградація» фінансово-кредитної сфери в підтримці господарських одиниць, відсутність інструментів страхового ринку, неефективність державних програм визначають негативне екзогенне підґрунтя для розвитку агропромислового комплексу. В таких умовах гострого фінансового дефіциту наріжним каменем підтримки й розвитку стратегічно важливої ланки національної економіки – агропродовольчої сфери, важливим аспектом виступають не лише обсяги, а й механізми формування фінансових потоків та оптимізація фінансової архітектури агропродовольчої сфери на засадах інноваційного розвитку. В цьому контексті концептуальне розуміння фінансово-економічної захищеності бізнесу агропро-

довольчої сфери повинно враховувати проблеми інноваційного розвитку з метою стійкого нарощення ринкової вартості та реалізації економічного потенціалу підприємств.

Список використаних джерел

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью / И. А. Бланк. – М. : Никацентр, Эльга, 2013. – 776 с.
2. Хома І. Б. Вплив фінансово-інвестиційного забезпечення на збереження рівня економічної безпеки підприємств / І. Б. Хома // Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи розвитку підприємництва», 11 грудня 2009 р. – Х. : ФОП Павлов М.Ю., 2009. – Т. 1. – С. 49–50.
3. Хома І. Б. Управління економічною безпекою підприємств як складовий елемент захисту національної безпеки / І. Б. Хома // Особливості функціонування національних фінансових систем в умовах поглиблення глобалізаційних процесів : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції : у 2 ч. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2010. – Ч. 2. – С. 434–437.
4. Хома І. Б. Формування системно-комплексного підходу в оцінці рівня економічної безпеки підприємства / І. Б. Хома // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – Львів : Вид-во НУ ЛП. – 2008. – № 611. – С. 32–41.
5. Шкарлет С. М. Ідентифікація стану економічної безпеки в сучасних умовах інноваційного розвитку підприємств / С. М. Шкарлет // Стратегія розвитку України. – 2007. – № 1–2. – С. 304–315.
6. Шкарлет С. М. Еволюція категорії “безпека” в науковому та економічному середовищі / С. М. Шкарлет // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 6. – С. 6–12.
7. Крюкова І. О. Формування фінансової безпеки агропромислових підприємств / І. О. Крюкова // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 4 (58). – С. 41–45.
8. Крюкова І. О. Фінансова архітектура інноваційного розвитку підприємства АПК / І. О. Крюкова // Соціально-економічний розвиток України в умовах трансформаційних змін: виклики, тенденції, перспективи : [колективна монографія]. – Полтава : ТОВ НВП «Укпромторгсервіс», 2013. – С. 43–52.
9. Shabatura T. Financial mechanism of economic security company / I. Grishova, A. Galitsky, T. Shabatura, S. Stoyanova-Koval, V. Zamlynsky, M. Shcherbata, T. Butenko // The collection includes material reports 3rd International Scientific and Practical Conference "Science and Society" held SCIEURO in London 20-21 March 2013. – P. 160–180.
10. Shabatura T. The economic security of the enterprise: the nature and components / T. Shabatura, V. Butenko, T. Butenko, M. Shcherbata // The collection includes material reports International Scientific and Practical Conference ["Science progress in European countries: new concepts and modern solutions"], (Stuttgart, Germany. March 28, 2013). – Germany : by ORT Publishing (Germany) in association with the Center For Social And Political Studies "Premier" (Russia), – 2013. – P. 78–80.
11. Гришова І. Ю. Розробка заходів управління ризиками фінансової безпеки підприємства / І. Ю. Гришова, Т. С. Шабатура // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2012. – № 2. – С. 15–21.
12. Гришова І. Ю. Зміцнення фінансової складової економічної безпеки підприємства / І. Ю. Гришова, Т. С. Шабатура // Облік і фінанси. – 2013. – № 1. – С. 99–105.
13. Митяй О. В. Условия и факторы эффективной деятельности аграрных предприятий / О. В. Митяй // Культура народов Причерноморья. – 2013. – № 260. – С. 286–289.
14. Митяй О. В. Особенности процесса производства субъектов аграрной отрасли / О. В. Митяй // Инновационные основы устойчивого развития национального хозяйства: материалы Международной научно-практической интернет-конференции, проведенной на базе Университета экономики и предпринимательства (г. Хмельницкий, 23–24 февр. 2012 г.). – Т. : Астон, 2012. – С. 84–87.
15. Гришова І. Ю. Державна підтримка регіональних програм інноваційного розвитку [Електронний ресурс] / І. Ю. Гришова, В. А. Замлинський, В. В. Кужель // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 2. – С. 201–206. – Режим доступу : <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n2.html>.
16. Чирва О. Г. Зарубежный опыт развития повышения конкурентоспособности пищевых предприятий Украины / О. Г. Чирва // Азимут научных исследований экономика и управление. – Тольятти, 2013. – № 1(2). – С. 31–35.